

Gaaf relaas van een plek en een liefde

Met zijn boek over Simon Johannes Bik, van de hoeden en de petten, tekent Cor Gout een microlokale geschiedenis op over Kortenbos. Maar de liefde bloeide ver daarbuiten.

Door Jan-Hendrik Bakker

Iets meer dan honderd jaar heeft Bik Hoeden en Petten bestaan. De Haagse winkel, gevestigd aan de Geest in de wijk Kortenbos, is een begrip in de geschiedenis van de stad, onderdeel van het industrieel en cultureel erfgoed. De grond waar de winkel heeft gestaan heeft, afgezien van het grafelijk hof, zo'n beetje de vroegste bebouwing van de stad gekend. Het was van oudsher een volkswijkje waar de armoede kind aan huis was, maar waar ook de plaatselijke bohème de weg wist.

Cor Gout heeft zijn jongste boek geheel gewijd aan deze winkel, het Haagse buurtschapje waar de Geest onderdeel van is en de geschiedenis die deze plek verbindt met het Berlijn uit de nazitijd. Hoofdpersoon is de in 2007 overleden Simon Johannes Bik, kortweg Bik. Een dandyachtige personage met een vleugje tragiek. 'Hoofdpersoon' is een wat problematische aanduiding trouwens, evenals de typering 'roman'. Op de titelpagina staat dan ook 'Bik, een naam, een boek'. En dat is kernachtig geformuleerd.

Minnares

'Bik' vertelt over een telg uit de hoedenwinkel die voor de oorlog in Berlijn terecht komt, in het kielzog van zijn Duitse minnares Irmina. De man heeft veel belangstelling voor techniek, en voelt zich aangetrokken tot de moderne en daadkrachtige facetten van het opkomend nazisme. Voor de troebele rassenleer waarmee het nazisme gepaard gaat, heeft hij aanvankelijk weinig oog. Zijn liefde voor de snelle en gestroomlijnde automobielen die Duitsland voortbrengt, maakt hem wat dat betreft nogal slechtziend. In Berlijn ontdekt hij ook min of meer wie hij wil zijn: een mooie, elegante en moderne levensgenieter. Helaas is zijn minnares, toch wel erg haar eigen leven toegedaan.

In de oorlogsjaren vinden we Bik weer terug in Kortenbos. Een tijdlang doet hij onduidelijk spionagewerk voor de Duitse bezetter, maar van harte gaat het niet. Later horen we daar niets meer over. Biks vader, Koos, daarentegen heeft zich met zijn Duitsvriendelijke gezindheid veel duidelijker in de morele gevarenzone

begeven en dat zal hem na de oorlog ook nog parten gaan spelen. Ondertussen scharrelt Bik de oorlog door en de opbouwjaren die volgen. De herinnering aan zijn verloren liefde Irmina blijft echter wel aan hem haken en meer en meer beseft hij dat het inderdaad om liefde ging. Eén van zijn nichtjes zal later de naam Irma krijgen, een afkorting van Irmina. Zelf blijft de man kinderloos. Als hij sterft, wordt zijn lichaam pas na een week gevonden.

Documentaire stijl

Eigenlijk is dat de rode draad van dit verhaal. Als het alleen om de persoonlijke ervaringen van de hoofdpersoon zou gaan, is dat wel een dunne draad. Bik is immers een man zonder voornaam. Toch is dit boek een heel gaaf en pakkend portret geworden door de zakelijke, documentaire stijl waarin Gout de geschiede-

In de oorlogsjaren vinden we Bik weer terug in Kortenbos

nis weergeeft. De psychologische uitdieping laat hij aan de lezer over. Hij schrijft toelichtende hoofdstukjes over cabaretliedjes in het Berlijn van de jaren twintig en dertig, over mondaine haarverzorging voor de moderne man in dezelfde stad, over de constructie van de winkel aan de Geest, over Den Haag tijdens de oorlog en over de sociale samenstelling van de wijk Kortenbos, om maar wat te noemen.

Ook de familieverhoudingen binnen de hoedendynastie komen kort aan de orde. Over hoe het innerlijk leven van Bik er ongeveer moeten hebben uitgezien krijgen we alleen iets meegedeeld aan het eind van het boek, wanneer de schrijver de lijst met spullen noteert die er in Biks woning, na zijn dood, werden aangetroffen. Naast een Duits ouderdomspensioen van 255,22 (D-Mark?), gaat het dan vooral om het stapeltje brieven van Irmina. Dat zegt alles. En daar laat de schrijver het bij. Een meer zeggend slot had Gout deze microlokale geschiedenis niet mee kunnen geven. Heb je dit boek eenmaal gelezen, dan zal je altijd met andere ogen door de Torenstraat lopen, over het Slijkeinde gaan of binnengaan bij ijsalon Florencia.

Cor Gout, 'Bik'. Uitgever: In de Knipscheer. Prijs: € 23,50.